

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA
IM. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH W OPOLU
WYDAWNICTWA SKRYPTOWE

DANUTA TOKAR

**PROBLEMOWE NAUCZANIE
FIZYKI**

CZEŚĆ I

OPOLE 1983

Spis treści

Str.

1. Cele nauczania fizyki na tle celów fizyki jako dyscypliny naukowej i celów wykształcenia ogólnego	11
1.1. Przedmiot i cele prac badawczych w fizyce	11
1.2. Cele wykształcenia ogólnego	12
1.2.1. Rozwój zdolności poznawczych uczniów	13
1.3. Poglądy na cele nauczania fizyki	14
2. Postulaty współczesnej dydaktyki fizyki	27
2.1. Postulat o upodobnieniu procesu uczenia się fizyki do badania	27
2.1.1. Postulat uczenia się fizyki jako proces wszechstronnie aktywny	29
2.1.1.1. Wielostronna aktywność uczniów w procesie uczenia się	30
2.1.1.2. Celowość i świadomość czynności w procesie uczenia się	31
2.1.1.3. Etapowość i regulacja procesu uczenia się	31
2.1.1.4. Indywidualizacja i uspołecznienie się w procesie uczenia się	33
3. Podstawy teoretycznie procesu uczenia się fizyki upodobnionego do badania	35
3.1. O poznawaniu empirycznym i racjonalnym	35
3.2. Dwie grupy czynności badawczych	36
3.3. Przebieg procesu badawczego w fizyce	37
3.3.1. Gromadzenie faktów empirycznych na drogach obserwacji i doświadczenia	39
3.3.2. Budowanie teorii na podstawie faktów empirycznych	41
3.3.2.1. Uogólnienie na drodze indukcji niezupełnej	42
3.3.2.2. Indukcja zupełna	43
3.3.2.3. „Wyprowadzenie” praw empirycznych z danych empirycznych	44
3.3.2.4. Niektóre reguły indukcji eliminacyjnej	45
3.3.2.5. Hipotezy wyjaśniające	48
3.3.3. Elementy teorii fizycznych	49
3.3.3.1. Pojęcia fizyczne	49
3.3.4. Funkcje teorii fizycznych	51
3.3.4.1. Funkcja uporządkowująca teorii	51
3.3.4.2. Funkcja wyjaśniająca teorii; wyjaśnienie zjawisk fizycznych	51
3.3.4.3. Funkcja heurystyczna teorii, przewidywanie zjawisk	53
3.3.5. Sprawdzanie teorii fizycznych	55
4. Cechy procesu uczenia się fizyki upodobnionego do badania	58
4.1. Psychologiczne i metodologiczne ujęcie procesu uczenia się fizyki upodobnionego do badania	58
4.2. Różnice pomiędzy uczenie się upodobnionym do badania, a rzeczywistym procesem twórczym	59
4.3. Charakterystyczne czynności uczniów w procesie uczenia się upodobnionym do badania	58
4.3.1. Etapy szkolnego eksperymentu fizycznego	64
4.3.1.1. Pierwsza droga eksperymentu	64
4.3.1.2. Druga droga eksperymentu	67
4.3.1.3. Przykłady dróg eksperymentu	69
4.4. Upodobnienie procesu uczenia się do badania ze stanowiska psychologii i dydaktyki ogólnej	76
5. Rola doświadczeń fizycznych w problemowym nauczaniu fizyki	80
5.1. Podział doświadczeń	80
5.1.1. Podział doświadczeń ze względu na formę	80
5.1.2. Podział doświadczeń ze względu na cele merytoryczne	82
5.2. Doświadczenie służące do organizowania sytuacji problemowych	82
5.2.1. Przykłady sytuacji problemowych organizowanych pomocą doświadczeń	83

5.2.2.	Czynności nauczyciela i ucznia w sytuacji problemowej organizowanej za pomocą doświadczenia	86
5.2.3.	Znaczenie sytuacji problemowych organizowanych za pomocą doświadczeń	87
5.2.4.	Rola pytań dydaktycznych w procesie uczenia się fizyki przez rozwiązywanie problemów	89
5.2.4.1.	Budowa i rodzaje pytań	91
5.2.4.1.1.	Pytania rozstrzygnięcia	91
5.2.4.1.2.	Pytania dopełnienia	92
5.3.	Doświadczenia służące do rozwiązania problemów	94
5.3.1.	Ćwiczenia laboratoryjne jako doświadczenia rozwiązujące problem	95
5.4.	Doświadczenia pokazowe a upodobnienie procesu uczenia się fizyki do badań	97
5.4.1.	Doświadczenia pokazowe w sytuacjach dydaktycznych upodabniających proces uczenia się do badania	98
5.4.1.1.	Przykłady sytuacji dydaktycznych	100
5.5.	Wyniki nauczania fizyki, w którym doświadczenia występują we wszystkich ogniwach lekcji problemowej	102

Red. *Tadeusz M. Molenda*, 2012

Pracownia Dydaktyki Fizyki i Astronomii, Uniwersytet Szczeciński